

Genç Mantıkçılar

Vedat Kamer¹ , Şafak Ural²

¹Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, Mantık Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
²Prof. Dr., Istinye Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, İstanbul, Türkiye

ORCID: V.K. 0000-0001-9146-0923; Ş.U. 0000-0003-2930-190X

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Vedat Kamer, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, Mantık Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
E-mail/E-posta: vkamer@istanbul.edu.tr

Başvuru/Submitted: 20.11.2019 **Kabul/Accepted:** 26.12.2019

Atıf/Citation:

Kamer, Vedat ve Ural, Şafak. (2019). "Genç Mantıkçılar", *Felsefe Arkivi- Archives of Philosophy*, 51: 339-342.
<https://doi.org/10.26650/arc2019-5126>

VK: *Genç mantıkçılara hangi konuları çalışmayı önerirsiniz?*

ŞU: Genç mantıklılara öncelikli önerim, dergi ve kitap başta olmak üzere tüm yayınları takip etmeleridir. İmkan buldukça yurtdışı sempozyum, çalıştay gibi toplantılara katılmaları da son derece önemlidir. Eğer ders vermek olanakları varsa, ileri sınıflarda özel konuları işlemeleri yerinde olacaktır. Uzmanlık isteyen ders konuları, onların belirli sorunlarda uzmanlaşmalarını, sorunu içselleştirip kendilerinin de birşeyler katmalarını sağlayacaktır. Bu dersleri takip edebilecek öğrenci olmayabilir, böyle bir durumda kendi bölümlerinde, olmadı başka üniversitelerde çalışan meslektaşları ile yazışmak suretiyle veya zaman zaman biraraya gelerek düşüncelerini paylaşmak için fırsat yaratmaları çok faydalı olacaktır. Bu nokta ileride bir Türk Mantık ekolü gibi bir oluşuma kapı da aralayabilecektir. Çünkü bu sayede ortak problemler üzerine çalışan, aynı veya benzeri yöntemleri kullanan, en azından bu yöntemleri oluşabilecek bir gurubun doğması mümkün olabilir. Böyle bir gurup, zamanla yabancı mantıkçıları da içlerine alabilir, onlarla ortak çalışmaların yapılmasına ve yapılan çalışmaların yurtdışında tanıtılmasına vesile

olabilir. Bu sözlerim bir ölçüde, "...hangi konularda çalışmayı önerirsiniz?" sorusuna da dolaylı bir cevap olmaktadır. Bu veya "günümüzde hangi konular öne çıkmaktadır?" gibi bir soruya biraz daha doğrudan cevap verebilmek için önce, mantığın aslında bir yöntem/alet (organon) olarak görüldüğünü hatırlamak yerinde olacaktır. Dolayısıyla mantığı güncel sorularla ilgi içinde düşünmek, mantığın bir alet olma özelliğini öncelikli olarak dikkate almayı gerektirmektedir. Hemen hemen her medeniyetin mantık çalışmalarına büyük önem vermesi bu yüzdendir. Kanaatimce, Aristoteles mantık çalışmalarının uzun süre değişmeden kalması sebepsiz değildir ve bence bu yüzden uzun zaman geçerliliğini korumuştur. Newton sistemiyle ortaya çıkan yeni fizik anlayışı, yeni bir mantık anlayışının doğmasına zemin hazırlamıştır. Bu yeni mantık sisteminin kuruluşu her ne kadar bir zaman sonra gerçekleşmiş olsa da, ki bu süreç aslında uzun değildir, yeni mantık yeni bir anlayışı da beraberinde getirmiştir. Bu yeni anlayışı, Viyana Çevresi felsefesinde, dilci filozofların sorunları tanımlamış ve ele alışlarında görmek mümkündür. Bu noktada da yine mantığın bir yöntem/araç olarak kullanılmasına şahit olmaktayız. Dolayısıyla da mantık konusunda yapılacak çalışmaları, sadece mantığın kendi iç anatomisinde aramak yanıltıcı olacaktır. İnfomal mantığın günümüzde tekrar güncel olmasında, parakonsistent mantığın ilkçağdan bugüne kadar özellikle teolojik konularla ilişkisinde ve günümüz insanının ben merkezli, kararsızlıklar içeren, çatışmalar üzerine kurulu ve fazlasıyla duygusal yaşantısında karışımıza çıkması sürpriz sayılmamalıdır. Bütün bunların dışında, yapay zeka çalışmalarında, gelişmiş bilgisayarların inşasında kullanılan mantıkları da dikkate almak yerinde olacaktır. Bu alanlar, genç mantıkçıların üzerinde durabilecekleri sorunlardır.

Günümüz mantık çalışmaları, "biz neye mantık demeliyiz?" sorusunu gündeme getirecek kadar çeşitlenmiştir. Bu kadar bol çeşitlenmiş yerde, gündemi takip etmek hem kolay hem de zordur. Çünkü nerdeyse her bir alanla ilişki içinde kendine özgü bir mantık çalışmasına rastlamak mümkündür. Görünen o ki, bütün bu çalışmalar arasında infomal mantık, parakonsistent mantık, puslu mantık ayrı ve oldukça geniş bir ilgi alanına sahiptir. Dolayısıyla bu konularda çalışma yapmak, genç mantıkçılar için ilgi çekici olabilir. Fakat benim önerim, gerek ülkemizin gerek dünyanın içinde bulunduğu sorunları bir kenara bırakmadan mantık ile ilgilenmeleridir. Gerçi bu yaklaşım saf (pure) bir mantık çalışması olarak görülmeyebilir; eğer genç mantıkçıların bu tarz bir çalışmaya özel ilgileri yoksa, mantığın özgün anlamını kaybetmeden bir araç olma özelliğini birkenara bırakmamalarını öneririm. Böyle bir çalışmanın, birlikteliği, gurup çalışmasına ihtiyaç duyacağı için de bir öncelik taşıdığı ileri sürülebilir.

VK: *Genç bir mantıkçı olduğunuz günlerden beridir, mantığın konusu ve kapsamındaki değişiklikleri nasıl yorumlarsınız?*

ŞU: Böyle bir soru, ister istemez kendimi yaşlılar sınıfında görmemi gerektiriyor (☺) Gerçi kідem olarak ve yaş olarak bu kapsamda düşünülebilirim ve buna bir itirazım da olmaz; fakat asıl olan düşüncelerin yaşanmamasıdır. Bunun göstergesi ise ilgi ve temponun düşmemesidir. Akademik yaşam, bir sürat koşusu gibi değil de bir uzun mesafe koşusu gibidir; önemli olan nefesini ayarlayabilmektir. Elbette matematik, mantık gibi alanlarda genç yaşta olmanın o bilime çok önemli katkı yapmanın önemli bir koşulu olabilir. Fakat bu, özel bir duruma karşılık gelmektedir; herkesten beklenebilecek bir beceri değildir. Dolayısıyla mantıklı olan, planlı, düzenli ve acele etmeden, ama bıkmadan çalışmayı sürdürebilmektir.

Ben DTCF’de ilk mantık derslerimi Nusret Hızır hocadan aldım, daha sonra Teo Grünberg ve Hüseyin Batuhan hocalar bu dersleri verdiler. Şükran ve rahmetle andığım Necati Akder hocanın yönlendirmesi ile A.Ü.Fen Fak.den matematik ve fizik derslerine devam ettim. O zamanlar dışarıdan kitap getirtebilmek için Merkez Bankasından döviz izni almak gerektirdi. Yani demek istediğim, kaynaklara ulaşmak, kendi gayretinizle birşeyler bulup okumak imkansız denilecek kadar zordu. Nusret hocadan modern mantık hakkında ilk bilgileri edindim. Teo hocadan bu bilgileri daha ilerletmek olanağı buldum. Kalish-Montaque yöntemi ve daha sonraları “ağaç yöntemi” olarak bilinen ve liselerde hala okutulan denetleme yöntemleri onun derslerinde okutuldu. Hatırlayabildiğim kadarıyla bunun dışında bir ders programı içinde haberdar olabileceğimiz konular yoktu. Gerçi mezun olduktan sonra kısa bir süre ODTÜ’de yüksek lisans derslerine devam ettim, orada Teo hocanın derslerinde biraz daha matematik mantığa yakın konuların işlendiğini hatırlıyorum. Kısa bir süre sonra İstanbul’a geldiğim için bu derslerin bende fazla bir kalıcılığı olmadı. Kısaca o zamandan bu yana hem mantığın kendisindeki gelişmeler, hem de kaynaklara ulaşmak bakımından çok büyük değişimler gerçekleşti.

Mantık tarihine baktığımızda, “mantık çalışmaları” başlığı altında toplanabilecek etkinlikleri kısaca ve kabaca, formel ve informel olarak ayırmak mümkün. Informel çalışma denilince diyalektikten retoriğe, tartışma sanatından ikna sanatına kadar uzanan bir alanı dikkate almak hiç de yanlış olmaz. Bu alanlarda pratik kaygıların öne çıktığı kabul edilebilir ve onlar aynı zamanda mantığın bir uygulama alanı gibi de düşünülebilir; ne var ki formel mantık alanında yapılmış çalışmalar karşısında, informel mantık çalışmalarının ikinci planda kaldığını söylemek gerekir. Bunun gerekçesi olarak, formel mantığın ispata dayanması, güvenilir bir yöntem sunması ve öncüller ile sonuç arasında (mantıkça) geçerli ilişki kurmuş olması gösterilebilir. Fakat günümüz insanının, yaşam biçimi olarak bireysel, kendi kuralları çerçevesinde hareket etmek isteyen, arzularını çekinmeden öne çıkaran ve bireysel tercihlerini toplumsal tercihlerden ayıran bir yapıda olduğu görülmektedir. Bunun bir sonucunda da iki değerli, siyah ve beyaz ikilemi dayatan katı mantık kurallarına bağlı olmadan kendi değerlerini savunan bir bakışa sahip olmaktadır. Dedüktif çıkarımın özelliğinin, doğru veya doğruluğu kabul edilen öncüllerden hareket etmek olduğu ve öncüllerin doğruluğunun toplumsal doğrular olarak belirlendiği düşünülürse, farklı mantık sistemlerine yer açmak da kaçınılmaz olmaktadır. Sonuçta, formel sistemlerden informel mantık sistemlerine, çok farklı özellikteki “mantıksal” yapılara uzanan bir değişim içinde olduğumuzu söyleyebilirim.

VK: *Takip ettiğiniz genç mantıkçılar var mı? Varsa çalışmalarını hakkında görüşleriniz nelerdir?*

ŞU: Genç mantıkçılar olarak öncelikle kurucusu olduğum Mantık ABD'deki meslektaşlarımın çalışmaları ve başarıları beni elbette özellikle ilgilendiriyor ve onların çalışmalarını da özenle izliyorum. 2020 yılında onuncusunu gerçekleştireceğimiz mantık çalıştayına her yıl gittikçe artan yoğunlukta genç mantıkçılar çok kaliteli bildirilerle katılmaktalar. Bu hususu, sempozyumları düzenlerken özenle dikkate aldık. Her yıl farklı bir şehirde bu çalıştayların düzenlenmesindeki amaçlardan birisi de, o şehirdeki gençlerin ilgisini uyandırmak ve onları deneyimli hocalarla tanıştırmaktı. Bu konuda başarılı olduğumuzu düşünmek istiyorum. Bu vesileyle İlahiyat Fakültelerindeki mantık çalışmalarından ayrıca söz etmek sanırım yerinde olacaktır. Bu fakültelerimizde çok değerli ve başarılı mantıkçı meslektaşlarımın olduğunu biliyorum. Günümüz mantık çalışmalarına son derece hakim olan bu arkadaşlarımın sayısının artmasını içtenlikle diliyorum. Ne var ki, buralarda yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun eski dönemlerdeki çalışmaların yorumu ile ilgili olduğunu da görmemezlikten gelemeyiz. Halbuki mantık, bir araç olarak, teoloji ile günümüz insanının sorunları arasında ilişki kurulmasına olanak verebilir. Dolayısıyla, İlahiyat fakültelerinde, özellikle günümüz mantık çalışmalarına ders programlarında yer verilmesi çok yerinde olacaktır. Genç mantıkçılar bu anlamda ilgimizi çekmeliler; onlardan bu yönde beklentilerimizin olması gerekir diye düşünüyorum.